

بررسی میزان بی تفاوتی نوع دوستانه زنان شهر ملارد و عوامل مرتبط با آن

مهسا لاریجانی^۱ و زهرا نوری^۲

۱. استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی دانشگاه الزهرا (نویسنده مسئول)

m.larjani@alzahra.ac.ir

۲. فارغ التحصیل کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی noorizahra717@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: بی تفاوتی اجتماعی از مهمترین عواملی است که بر نظم و انتظام اجتماعی جوامع اثرگذار است. بی توجهی و بی اعتنائی افراد به واقعیت‌های اجتماعی منجر به افزایش وقوع جرم خواهد شد. برخورد منفعلانه افراد نه تنها از وقوع جرم جلوگیری نمی‌کند، بلکه فرایند ارتکاب آن را نیز تسهیل می‌نماید. هدف پژوهش، ارائه تبیین جامعه‌شناختی از علل بی تفاوتی به عنوان یک مسأله اجتماعی است.

روش: پژوهش با لحاظ روش کمی و پیمایشی انجام است. جامعه آماری، زنان بالای ۱۸ سال شهر ملارد است. حجم نمونه آن‌ها ۳۸۴ نفر است. نمونه‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده تعیین شدند.

یافته‌ها: بر اساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میان متغیرهای فردگرایی، عدم اثربخشی، و بی‌اعتمادی با بی تفاوتی اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج: نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد که در زمینه بی تفاوتی، نوع دوستانه ۳۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل قابل تبیین است و بی تفاوتی نوع دوستانه بیشترین تأثیر را از متغیر فردگرایی با ضریب بتای ۰/۳۸۸ می‌پذیرد.

واژه‌های کلیدی: بی تفاوتی نوع دوستانه، فردگرایی، عدم اثر بخشی، بی‌اعتمادی.

◀ **استناد (به شیوه APA ویرایش ۶):** لاریجانی، مهسا؛ نوری، زهرا (بهار و تابستان ۱۳۹۸). بررسی میزان بی تفاوتی نوع دوستانه زنان شهر ملارد و عوامل مرتبط با آن. *دوفصلنامه پژوهش‌های انتظامی-اجتماعی زنان و خانواده* ۷، (۱)، ۲۵-۳۶.

مقدمه

امروزه با مشارکت فعال زنان در امور اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، حضور آنان در عرصه‌های عمومی افزایش یافته است. در این میان روابط مبتنی بر نوع دوستی و حمایت زنان از یکدیگر در هنگام بروز آسیب می‌تواند حضور موفق آنان را در فعالیت‌های اجتماعی افزایش دهد و در هنگام وقوع انحرافات و یا جرائم واکنش‌های مبتنی بر نوع دوستی، از قربانی شدن آنان بکاهد. در واقع نوع دوستی، رفتاری داوطلبانه و هماهنگ است که بدون توجه به انگیزه‌ها و پاداش‌های بیرونی جهت منافع و رفاه دیگران انجام می‌شود و از جمله ارزش‌های اجتماعی است که تضعیف آن منجر به اختلال در روابط اجتماعی خواهد شد. هر چند که اینگونه رفتار بیشتر از افراد قانون‌گرا با همسازی بالا رخ می‌دهد که کنارآمدن با افراد دیگر را یک ارزش می‌دانند، در نتیجه آن‌ها افرادی خونگرم، یاری‌رسان، علاقه به شریک کردن دیگران در علایق خود هستند و به هم‌حسی و حمایت بین شخصی تمایل دارند (مالکی، خضری‌آذر و حافظ‌نیا، ۱۳۹۶). اما می‌توان با آموزش‌های آکادمیک در جهت تقویت احساس نوع دوستی گام‌های مهمی برداشت (محمودی و همکاران، ۲۰۱۸).

با اعتقاد به این‌که، مشارکت وسیع شهروندان در قلمروهای مختلف زندگی اجتماعی، شرط مهم توسعه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است، ضعف در مشارکت و رواج بی‌تفاوتی از سوی آنان را می‌توان عاملی موثر در توسعه‌نیافتگی قلمداد کرد. در واقع بی‌تفاوتی اجتماعی در تعارض با پدیده مشارکت یک وضعیت نامتعارف اجتماعی محسوب می‌شود (نوابخش و میرزاپوری ولوکلا، ۱۳۹۴، ص ۵۴) که طی آن افراد به واسطه عدم اتصال ذهنی^۱ (شناختی) و عینی^۲ (کنشی) با جامعه (هم‌نوعان، نهادها و ساختارهای اجتماعی) با بی‌علاقگی و بی‌اعتنایی به واقعیت‌های پیرامون، از انجام مشارکت‌های اجتماعی و سیاسی، مسئولیت‌های اجتماعی، فعالیت‌های دگرخواهانه و درگیری فعال مدنی پرهیز می‌کنند (فولادیان، ۱۳۹۴، ص ۱۳۱). پیامدهای فردی آن نیز؛ عدم مقابله و واکنش فعالانه افراد در قبال معضلات اجتماعی است و زمینه‌ساز ظهور و گسترش دیگر مسائل اجتماعی می‌شود (میرزاپوری، ۱۳۹۵، ص ۳۵). هدف اصلی پژوهش بررسی عوامل مرتبط با بی‌تفاوتی نوع دوستانه زنان در جامعه مورد مطالعه می‌باشد.

ادبیات پژوهش: پیشینه و مبانی نظری

پیشینه پژوهش:

علمدار، جوادی یگانه و رحمانی (۱۳۹۷) به فرایند خلق بی‌تفاوتی اجتماعی در بافت تعاملی ایرانیان پرداخته‌اند و چند موقعیت اجتماعی برای خلق بی‌تفاوتی را شناسایی کرده‌اند که شامل انتخاب بی‌تفاوتی در رابطه دور،

1. Subjective
2. Objective

عدم انتخاب بی تفاوتی نسبت به فرودستان، عدم انتخاب بی تفاوتی در مورد دیگران هم شان با رابطه صمیمانه، انتخاب بی تفاوتی در زمانی که خود کنش گر فرودست است و غیره؛ از طرف دیگر منطق های فرهنگی که در هر جامعه متفاوت است، ممکن است بر انتخاب نهایی کنش گر اثرگذار باشد.

فولادیان (۱۳۹۴) به بررسی رابطه بین میزان بیگانگی و بی تفاوتی اجتماعی در میان دانشجویان پرداخته است. یافته های پژوهش نشان داد که بین مؤلفه های بیگانگی اجتماعی، بی قدرتی، بی هنجاری، انزوای اجتماعی، بی معنایی، تنفر فرهنگی و تنفر از خود با بی تفاوتی اجتماعی همبستگی وجود دارد و مؤلفه های بیگانگی اجتماعی به تنهایی ۴۰ درصد از مجموع تغییرات متغیر بی تفاوتی اجتماعی را توجیه می کند و مابقی، سهم سایر متغیرهاست.

نبوی، نواح و امیرشیرزاد (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر بی تفاوتی اجتماعی در میان شهروندان شهر دزفول پرداخته اند. بر اساس یافته های پژوهش بین متغیرهای پایگاه اجتماعی - اقتصادی، احساس از خود بیگانگی، احساس همدلی، احساس ناامنی و سرمایه اجتماعی به عنوان متغیرهای مستقل و بی تفاوتی اجتماعی به عنوان متغیر وابسته همبستگی معناداری به دست آمد و حدود ۳۰ درصد تغییرات بی تفاوتی اجتماعی به وسیله این پنج متغیر توجیه می شود.

محسنی تبریزی و صداقتی فرد (۱۳۹۰) در پژوهشی بی تفاوتی اجتماعی در بین شهروندان تهرانی را مورد بررسی قرار داده اند. یافته ها نشان داد که میان متغیرهای قومیت، شرایط شغلی و تحصیلات از صفات زمینه ای، تفاوت معنادار و بین تمامی متغیرهای مستقل اصلی یعنی؛ بی هنجاری، اعتماد اجتماعی، اثربخشی اجتماعی، رضایت اجتماعی، محرومیت نسبی، فردگرایی، تحلیل هزینه - پاداش و التزام مدنی با بی تفاوتی اجتماعی نیز رابطه معنادار وجود دارد.

نادری، بنی فاطمه و حریری (۱۳۸۸) در پژوهشی رابطه بین بیگانگی و بی تفاوتی اجتماعی را در بین دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه تبریز بوده است که در نهایت نیز نتایج تفسیری از مدل سازی ساختارهای کوواریانس نشان داد که بین متغیر بیگانگی و بی تفاوتی اجتماعی ارتباط معنادار وجود دارد.

ویلسون^۱ (۲۰۱۴) بی تفاوتی مردم نسبت به آثار باستانی را مورد توجه قرار داده است و معتقد است نفرت و بیزاری تشدید کننده تضاد میان گروه ها و قومیت های مختلف اجتماعی موجب بی تفاوتی مردم می شود.

کاراتو و نیمار^۲ (۲۰۱۳) بی تفاوتی سیاسی در جوامع غربی را مورد مطالعه قرار داد و معتقد است این نوع بی تفاوتی در حال افزایش است و مردم به سبب بدبینی به سیاست های موجود، کمتر به کنش های سیاسی مانند رأی دهی در انتخابات مبادرت می ورزند.

1. Wilson

2. Curato & Niemeyer

تحقیقات مارش^۱ (۲۰۰۶) نیز نشان می‌دهد که در اروپای غربی، آمریکا، روسیه و آمریکای لاتین، جمعیت جوان نسبت به گروه‌های مسن‌تر دچار بی‌تفاوتی بالاتری هستند اما در خصوص زنان آماری ارائه نمی‌دهد. در این پژوهش از نظریات مختلفی در رابطه با بی‌تفاوتی نوع دوستانه استفاده شده است تا با استفاده از دیدگاه‌های تلفیقی امکان بررسی چند بعدی پدیده امکان‌پذیر گردد.

مبانی نظری

بی‌تفاوتی در جوامع توده‌ای ریشه بسیاری از مسائل معاصر است؛ زیرا عدم حساسیت اخلاقی و سکوت و خاموشی افراد در جامعه زمینه اعمال بی‌رحمی‌هایی می‌گردد. آن‌ها در مواجهه با دهشت‌های اخلاقی، خشمگین نمی‌شوند و قادر به واکنش اخلاقی در مقابل منش، تصمیم‌گیری‌ها و اعمال دیگران نیستند. وضعیتی که ناظران رویدادها به مثابه شاهدان عینی نیستند. این عدم حساسیت اخلاقی یا بی‌تفاوتی به طور مستقیم با فرآیند عقلانی‌شدن ارتباط دارد (دی‌آرت^۲، ۲۰۰۷، ص. ۱۲۰). تونیس^۳، اعتقاد دارد که انزوای اجتماعی سبب محرومیت افراد از مشارکت غیررسمی و رسمی در جامعه می‌شود و مبادله اجتماعی^۴ و دلبستگی اجتماعی^۵ را کاهش می‌دهد (به نقل از: فیگریا^۶، ۲۰۰۱، ص. ۱۸). این روند موجب تضعیف یا قطع روابط و مبادلات نامتقارن گرم و همچنین روابط گفتمانی می‌شود و فرصت‌های مناسب برای باهم کار کردن، باهم تجربه کردن و باهم بودن را سلب می‌کند و در نهایت روابط طولانی، پایدار و عمیق را غیرممکن می‌سازد؛ این وضعیت می‌تواند پیامدهای مختلفی از جمله احساس تنهایی، احساس ناتوانی، ناامیدی اجتماعی و کاهش تحمل اجتماعی را به دنبال داشته باشد (چلیبی و امیرکافی، ۱۳۸۳، ص. ۱۰).

هابرماس، فروپاشی حوزه عمومی را نتیجه استعمار جهان حیاتی توسط عقلانیت صوری (نظام‌ها) می‌داند؛ سلطه قانون و نظام‌مندشدگی بر زندگی فرهنگی، موجب از دست رفتن معنا، تزلزل هویت جمعی، بی‌هنجاری، بیگانگی و شی‌گونه‌گی جامعه خواهد شد. بنابراین وی تجدد را شورشی بر علیه سنت و ارزش‌ها می‌داند (ریترز، ۱۳۸۷، ص. ۲۱۱).

اینگلهارت، تمایز در باورها و گرایش‌های ذهنی شهروندان را بازتاب اختلاف در تجربه اجتماعی شدن می‌داند و در اهمیت یادگیری اولیه توسط نهادهایی مانند خانواده، معتقد است این مرحله از یادگیری، فراگیری بعدی را مشروط می‌کند و بی‌اثر ساختن یادگیری اولیه بسیار مشکل است (اینگلهارت، ۱۳۷۳، ص. ۱۹).

سانول^۷ (۲۰۰۳) معتقد است که هر قدر افراد جامعه سطح بالایی از احساس عدم اثربخشی در فرآیندهای

1. Marsh

2. D. Art

3. Tounis

4. Social exchange

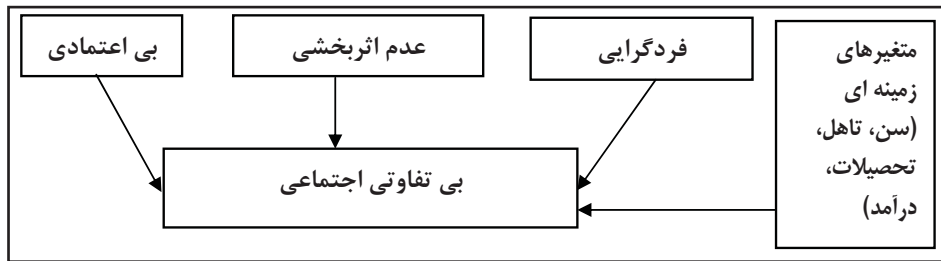
5. Social attachment

6. Figueira

7. Southwell

اجتماعی و سیاسی را تجربه کنند، احتمال بیشتری برای بی تفاوتی اجتماعی و بیگانگی از مسائل اجتماعی وجود دارد. مولیناس معتقد است با افزایش سرمایه اجتماعی در یک جامعه، مشارکت اجتماعی گسترش می‌یابد (غفاری و نیازی، ۱۳۸۶، ص. ۵۲).

در مدل نظری این پژوهش از نظریه تلفیقی استفاده شده است و این مسأله اجتماعی در قالب دیدگاه‌های نظریه پردازان معتقد به فردگرایی و رفتار حسابگرانه مبتنی بر هزینه پاداش نظیر میلز، هابرماس، تونیز و صاحب نظران حوزه فرهنگی نظیر اینگلهارت در خصوص عدم اثر بخشی نیز جامعه‌شناسانی نظیر ساتول با تأکید بر ناکارآمدی، بی قدرتی و عدم اثربخشی، در نهایت از نظریه مولیناس در خصوص بی اعتمادی اجتماعی مورد بررسی و تحلیل قرار خواهد گرفت. بنابراین در مدل نظری عوامل موثر بر بی تفاوتی اجتماعی متغیرهای فردگرایی، عدم اثربخشی، و متغیرهای زمینه‌ای نظیر، سن، تأهل، تحصیلات و پایگاه اقتصادی-اجتماعی اثر می‌پذیرد (شکل ۱).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق به شرح زیر است:

بی تفاوتی نوع دوستانه: بی تفاوتی نوع دوستانه به دو بعد نگرشی و بعد رفتاری تقسیم می‌شود. بعد نگرش نوع دوستانه به عنوان بعد ذهنی، به معنای رویکرد فکری و باور فرد در رویارویی با موقعیت‌های مبتنی بر کنش‌های نوع دوستانه و بعدی رفتاری به معنای تجربه رفتاری و کنشی فرد در رویارویی با موقعیت‌های مبتنی بر کنش‌های نوع دوستانه است که در گذشته آن‌ها را تجربه کرده است.

فردگرایی: فردگرایی وضعیتی است که افراد با عقلانیت مبتنی بر تحلیل هزینه - پاداش با هدف به حداکثر رساندن منافع شخصی خود به انجام کنش اجتماعی مبادرت می‌ورزند.

عدم اثربخشی: به ارزیابی فرد از میزان موفقیت اثر گذار خود بر انجام کنش‌های اجتماعی معطوف به هدف اطلاق می‌شود. عدم اثربخشی به دو بعد درونی و بیرونی تفکیک می‌شود. در بعد درونی به رویکرد فکری و باور فرد در زمینه عدم کارایی تأکید می‌گردد و در بعد بیرونی فرد در فضای عینی و بر پایه تجربه رفتاری خود را فردی ناکارآمد تلقی می‌کند.

اعتماد اجتماعی: به معنای اطمینان در روابط متقابل فرد با دیگران و نهادهای اجتماعی است که به سه بعد اعتماد بین فردی (اعتماد به افراد خانواده، بستگان، دوستان و همکاران)، اعتماد تعمیم‌یافته (اعتماد به افراد بیگانه و غریبه) و اعتماد نهادی (خوش‌بینی و اطمینان به عملکرد نهادها، سازمان‌ها و گروه‌های اجتماعی) تفکیک می‌شود.

روش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی^۱ است. داده‌های مربوط به سنجش میزان بی‌تفاوتی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن به صورت کمی و با روش پیمایشی^۲ و ابزار پرسشنامه گردآوری شده‌اند. جامعه آماری^۳ شامل زنان بالای ۱۸ سال شهر ملارد است که بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال (۱۳۹۵)، ۹۳۷۰۵ نفر هستند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۳۸۴ نفر در نظر گرفته شد. برای اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه، ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و در مجموع مشاهده شد که، پرسش‌نامه با ضریب ۰/۸۱۵ از پایایی مطلوبی برخوردار است.

جدول ۱. آزمون پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرنباخ

نوع متغیر	تعداد گویه‌ها	تعداد نمونه	ضریب آلفا	کیفیت پایایی
بی‌تفاوتی اجتماعی	۱۰	۳۰	۰/۷۶۶	بالا
فردگرایی	۳	۳۰	۰/۷۲۱	بالا
عدم اثربخشی	۸	۳۰	۰/۸۱۵	بالا
بی‌اعتمادی	۱۷	۳۰	۰/۸۶۰	بالا
مجموع	۳۸	۳۰	۰/۸۱۵	بالا

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیت شناختی افراد نمونه

حدود ۶۰ درصد از افراد نمونه در گروه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال، ۳۳ درصد در گروه سنی ۳۳ تا ۴۵ سال و ۷ درصد در گروه سنی بالاتر از ۴۵ سال قرار دارند. ۲۴/۸ درصد از افراد نمونه مجرد و ۷۲/۲ درصد متأهل هستند. ۱/۲ درصد از افراد متارکه و ۱/۸ نیز به علت فوت همسر مجرد هستند. سطح تحصیلات ۵۰/۸ درصد از افراد نمونه پایین (زیر دیپلم و دیپلم)، ۴۰ درصد متوسط (فوق دیپلم و لیسانس) و ۹/۱ درصد بالا (فوق لیسانس و دکتری)

1. Descriptive & analytical
3. Population

2. Survey

است. میزان درآمد خانوار ۵۹/۳ درصد از افراد نمونه پایین (کمتر از ۲ میلیون تومان)، ۳۷/۴ درصد متوسط (بین ۲ تا ۳ میلیون تومان) و ۳/۳ درصد بالاتر از ۳ میلیون تومان است.

یافته های استنباطی

میزان بی تفاوتی اجتماعی نوع دوستانه زنان: یافته های پژوهش نشان می دهد که میانگین^۱ کلی گویه های مربوط به بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی، ۲/۳۶ می باشد؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت در جامعه مورد مطالعه میزان بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی، کم است. میانگین کلی گویه های مربوط به بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری، ۳/۶۴ می باشد؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت در جامعه مورد مطالعه میزان بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری، زیاد است.

رابطه بین فردگرایی و بی تفاوتی اجتماعی: نتایج پژوهش نشان داد که معیار تصمیم گیری برای سنجش رابطه بین متغیرهای فردگرایی و بی تفاوتی نوع دوستانه (۰/۰۰۰) پایین تر از ۰/۰۱ است. بنابراین فرض صفر مبتنی بر عدم وجود همبستگی بین متغیرهای فردگرایی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی و رفتاری با ۹۹ درصد اطمینان رد شد. در واقع بین متغیرهای فردگرایی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی با ضریب ۰/۳۹۰ همبستگی مثبت ضعیف و بین متغیرهای فردگرایی و بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری با ضریب ۰/۷۱۴ همبستگی مثبت قوی وجود دارد؛ یعنی با کاهش فردگرایی، بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی تا حدودی و بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری به طور چشمگیری کاهش یافته است. در مجموع نیز بین متغیرهای فردگرایی و بی تفاوتی نوع دوستانه با ضریب ۰/۵۹۵ همبستگی مستقیم متوسطی وجود دارد.

رابطه بین عدم اثربخشی و بی تفاوتی: نتایج پژوهش نشان داد که معیار تصمیم گیری برای سنجش رابطه بین متغیرهای عدم اثربخشی و بی تفاوتی نوع دوستانه (۰/۰۰۰) پایین تر از ۰/۰۱ است. بنابراین فرض صفر مبتنی بر عدم وجود همبستگی بین متغیرهای عدم اثربخشی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی و رفتاری با ۹۹ درصد اطمینان رد شد. در واقع بین متغیرهای عدم اثربخشی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی با ضریب ۰/۲۳۶ همبستگی مثبت ضعیف و بین متغیرهای عدم اثربخشی و بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری با ضریب ۰/۶۴۵ همبستگی مثبت متوسطی وجود دارد؛ یعنی با کاهش عدم اثربخشی، بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی تا حدودی و بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری نیز به طور متوسط کاهش یافته است. در مجموع نیز بین متغیرهای عدم اثربخشی و بی تفاوتی نوع دوستانه با ضریب ۰/۵۱۹ همبستگی مستقیم متوسطی وجود دارد.

رابطه بین بی اعتمادی و بی تفاوتی اجتماعی: معیار تصمیم گیری برای سنجش رابطه بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی (۰/۳۳۱) بالاتر از ۰/۰۱ است. بنابراین فرض صفر مبتنی بر

۱. واقع اگر میانگین نمرات بین ۱ تا ۱/۹۹ باشد، بی تفاوتی در جامعه مورد مطالعه خیلی کم، بین ۲ تا ۲/۹۹ بی تفاوتی کم، ۳ بی تفاوتی متوسط، بین ۳/۰۱ تا ۴ بی تفاوتی زیاد و بین ۴/۰۱ تا ۵ بی تفاوتی خیلی زیاد است.

عدم وجود همبستگی بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی تأیید می شود. در واقع بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی با ضریب $0/076$ رابطه معنی داری وجود ندارد. در نهایت نتایج نشان داد که معیار تصمیم گیری برای سنجش رابطه بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی ($0/331$) بالاتر از $0/01$ است. بنابراین فرض صفر مبتنی بر عدم وجود همبستگی بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی تأیید می شود. در واقع بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه نگرشی با ضریب $0/076$ رابطه معنی داری وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد که معیار تصمیم گیری برای سنجش رابطه بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری تر از $0/01$ است. بنابراین فرض صفر مبتنی بر عدم وجود همبستگی بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری با ضریب $0/417$ همبستگی مثبت متوسطی وجود دارد. یعنی با بالا رفتن بی اعتمادی، بی تفاوتی نوع دوستانه رفتاری نیز به طور متوسط افزایش یافته است. در مجموع نیز بین متغیرهای بی اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه با ضریب $0/284$ همبستگی مستقیم ضعیفی وجود دارد (جدول ۳).

جدول ۲. روابط بین متغیرهای جامعه‌شناختی و بی‌تفاوتی اجتماعی

آزمون	متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	فرضیه
پیرسون	فردگرایی و بی‌تفاوتی نوع دوستانه	$0/595$	$0/000$	تأیید
	عدم اثربخشی و بی‌تفاوتی نوع دوستانه	$0/519$	$0/000$	تأیید
	بی‌اعتمادی و بی‌تفاوتی نوع دوستانه	$0/284$	$0/000$	تأیید

روابط بین متغیرهای زمینه‌ای با بی‌تفاوتی نوع دوستانه

رابطه بین وضعیت تأهل و بی‌تفاوتی اجتماعی: نتایج آزمون بین متغیرهای وضعیت تأهل و بی‌تفاوتی نوع دوستانه نشان داد که با هر دو فرض برابری و نابرابری واریانس داده‌ها، سطح معنی داری ($0/178$ و $0/181$) بالاتر از $0/05$ است؛ یعنی با 95 درصد اطمینان فرض صفر مبتنی بر عدم وجود اختلاف معنی دار بین میانگین بی‌تفاوتی نوع دوستانه در میان افراد مجرد و متأهل تأیید شد. در واقع رابطه معنی داری بین بی‌تفاوتی نوع دوستانه و وضعیت تأهل وجود ندارد.

رابطه بین سن و بی‌تفاوتی اجتماعی: در این پژوهش برای آزمون رابطه بین سن و بی‌تفاوتی اجتماعی از آزمون آنالیز واریانس استفاده شد. نتایج آزمون بین متغیرهای گروه‌های سنی و بی‌تفاوتی نوع دوستانه نشان داد که سطح معنی داری ($0/223$) بالاتر از $0/05$ است؛ یعنی با 95 درصد اطمینان فرض صفر مبتنی بر عدم وجود اختلاف معنی دار بین میانگین بی‌تفاوتی نوع دوستانه در میان گروه‌های سنی تأیید شد. در واقع، نتایج پژوهش نشان می‌دهد بین گروه‌های مختلف سنی از نظر بی‌تفاوتی نوع دوستانه اختلاف معنی داری وجود ندارد.

رابطه بین سطح تحصیلات و بی تفاوتی اجتماعی: در این پژوهش برای آزمون رابطه بین سطح تحصیلات و بی تفاوتی اجتماعی از آزمون آنالیز واریانس استفاده شد. نتایج آزمون بین متغیرهای سطح تحصیلات و بی تفاوتی نوع دوستانه نشان داد که سطح معنی داری (۰/۰۴۴) پایین تر از ۰/۰۵ است؛ یعنی با ۹۵ درصد اطمینان فرض صفر مبتنی بر عدم وجود اختلاف معنی دار بین میانگین بی تفاوتی نوع دوستانه در میان گروه‌های مختلف تحصیلی رد شد. در واقع نتایج پژوهش نشان می‌دهد بین گروه‌های مختلف تحصیلی از نظر بی تفاوتی نوع دوستانه اختلاف معنی داری وجود دارد. در واقع، هرچه سطح تحصیلات افراد بالاتر می‌رود میزان بی تفاوتی نوع دوستانه در آن‌ها نیز کاهش می‌یابد.

رابطه بین میزان درآمد خانوار و بی تفاوتی اجتماعی: در این پژوهش برای آزمون رابطه بین میزان درآمد و بی تفاوتی اجتماعی از آزمون آنالیز واریانس استفاده شد. نتایج آزمون بین متغیرهای میزان درآمد خانوار و بی تفاوتی نوع دوستانه نشان داد سطح معنی داری (۰/۳۷۴) بالاتر از ۰/۰۵ است؛ یعنی با ۹۵ درصد اطمینان فرض صفر مبتنی بر عدم وجود اختلاف معنی دار بین میانگین بی تفاوتی نوع دوستانه در میان افراد با درآمدهای مختلف تأیید شد. در واقع، نتایج پژوهش نشان می‌دهد بین افراد با درآمدهای مختلف از نظر بی تفاوتی نوع دوستانه اختلاف معنی داری وجود ندارد.

جدول ۳. نتایج آزمون روابط بین متغیرهای زمینه‌ای و بی تفاوتی اجتماعی

متغیر	آزمون	سطح معنی داری	رابطه معنی دار
وضعیت تأهل و بی تفاوتی نوع دوستانه	t دونمونه‌ای مستقل	۰/۱۷۸	رد
سن و بی تفاوتی نوع دوستانه	آنالیز واریانس	۰/۲۲۳	رد
سطح تحصیلات و بی تفاوتی نوع دوستانه	آنالیز واریانس	۰/۰۴۴	تأیید
میزان درآمد خانوار و بی تفاوتی نوع دوستانه	آنالیز واریانس	۰/۳۷۴	رد

با توجه به این که رابطه بین متغیرهای جامعه‌شناختی فردگرایی، عدم اثربخشی، و بی اعتمادی به عنوان متغیرهای مستقل و بی تفاوتی اجتماعی به عنوان متغیر وابسته یک رابطه خطی است و همچنین متغیرهای مذکور دارای سطح سنجش فاصله‌ای می‌باشند، از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده می‌شود تا مقادیر متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل به کمک معادله رگرسیون برآورد و سهم هر از متغیرهای مستقل در تبیین متغیر وابسته تعیین گردند. در این پژوهش از روش رگرسیون اجباری یا همزمان (Enter) استفاده شده است. در این پژوهش، ضریب همبستگی چندگانه (R) معادل ۰/۶۱۰، ضریب تعیین (R Square) معادل ۰/۳۷۲ و ضریب تعیین تصحیح شده (Adjusted R Square) معادل ۰/۳۵۲ می‌باشد. بنابراین بر اساس ضریب تعیین تصحیح شده می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای وارد شده به معادله رگرسیون توانسته‌اند ۳۵ درصد از واریانس تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند. با توجه به مقادیر F (۱۸/۸۴۱) و همچنین معیار تصمیم‌گیری (Sig) که

معادل (۰/۰۰۰) می‌باشد، ضریب تعیین به دست آمده از نظر آماری کاملاً معنی‌دار است. با توجه به مقادیر ضریب استاندارد شده Beta تأثیر متغیرهای فردگرایی، عدم اثربخشی و بی‌اعتمادی بر بی‌تفاوتی نوع‌دوستانه به ترتیب معادل ۰/۳۸۸، ۰/۱۳۲، و ۰/۰۰۴- می‌باشد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود از میان متغیرهایی که وارد معادله رگرسیون شده‌اند، متغیر وابسته بیشترین تأثیر را از متغیر فردگرایی پذیرفته است.

جدول ۵. ضرایب آزمون رگرسیون متغیرهای جامعه‌شناختی و بی‌تفاوتی نوع‌دوستانه

Sig	T	Beta	Model
۰/۰۰۰	۵/۵۲۷	---	ضریب ثابت
۰/۰۰۰	۴/۳۷۶	۰/۳۸۸	فردگرایی
۰/۸۱۹	۰/۲۲۹	۰/۱۳۲	عدم اثربخشی
۰/۸۴۷	۰/۱۹۴	-۰/۰۰۴	بی‌اعتمادی

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش به عوامل موثر بر بی‌تفاوتی نوع‌دوستانه زنان ساکن ملارد پرداخته شد و تاثیر متغیرهای اجتماعی فردگرایی، بی‌اعتمادی، عدم اثربخشی بر متغیر وابسته مورد آزمون قرار گرفت. پاسخگویان در این پژوهش به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند و با استفاده از تکنیک پیمایش و پرسشنامه محقق‌ساخته، نظرات ۳۸۴ نفر جمع‌آوری و مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج به دست آمده از رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و بی‌تفاوتی نوع‌دوستانه نشان داد که تحصیلات با بی‌تفاوتی اجتماعی رابطه دارد. در واقع بر پایه نظریه پایگاه و منزلت اقتصادی - اجتماعی، هرگونه مشارکت و اعتنای اجتماعی در موقعیت‌های بالاتر اقتصادی - اجتماعی (مبتنی بر طبقه شغلی، سطح برخورداری از آموزش، میزان درآمد یا ترکیبی از آنها) وضعیت بهتری دارد. نظریه‌پردازان این حوزه بر این باورند که کسب منزلت‌های اجتماعی بالاتر، با ایجاد احساس توانمندی، سبب مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی می‌شود.

نتایج حاصل از آزمون فرضیات نشان داد که بین متغیرهای فردگرایی و بی‌تفاوتی نوع‌دوستانه رابطه معنی‌دار و همبستگی مستقیم متوسطی (با ضریب ۰/۵۹۵) وجود دارد در واقع، با کاهش فردگرایی، بی‌تفاوتی اجتماعی نیز در جامعه مورد مطالعه کاهش یافته است. مطابق با نظریه دال^۱ و وبر^۲ عصر جدید با تجلی رفتار حسابگرانه مبتنی بر هزینه پاداش و اندک بودن پاداش ناشی از درگیری اجتماعی و سیاسی و همچنین حضور انسان در نظام دیوان‌سالاری مبتنی بر عقل‌گرایی ابزاری و کسب سود، سبب بی‌اعتمادی و عدم مشارکت فعالانه افراد و درنهایت انزوا و بی‌تفاوتی اجتماعی می‌شود (نقل از فولادیان، ۱۳۹۴). در خصوص متغیرهای

1. Dall

2. Webe

عدم اثربخشی و بی تفاوتی نوع دوستانه با ضریب $0/519$ همبستگی مستقیم متوسطی وجود دارد. دال معتقد است اگر شخص بپندارد که با کنش اجتماعی و درگیری سیاسی قادر به تغییر نیست یا بدون مداخله او نیز اقدامات سیاسی رضایت آن‌ها را جلب می‌کند، بی تفاوتی رخ می‌دهد. در نهایت بین متغیرهای بی‌اعتمادی و بی تفاوتی نوع دوستانه با ضریب $0/284$ همبستگی مستقیم ضعیفی وجود دارد.

لازم به ذکر است که نتایج این پژوهش با تحقیقات ظهیری‌نیا، گلابی و هدایت (۱۳۹۳) در خصوص رابطه متغیرهای عدم اثربخشی و بی تفاوتی اجتماعی، مجیدی (۱۳۹۱) اثر بخشی و اعتماد اجتماعی و محسنی و همکاران (۱۳۹۰) اثر بخشی و اعتماد اجتماعی، فردگرایی و تحصیلات با متغیر وابسته همخوانی دارد.

در این پژوهش از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده می‌شود تا مقادیر متغیر وابسته از طریق متغیرهای مستقل به کمک معادله رگرسیون برآورد شود و سهم هر از متغیرهای مستقل در تبیین متغیر وابسته تعیین گردند. با استفاده از این آزمون می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای وارد شده به معادله رگرسیون توانسته‌اند ۳۵ درصد از واریانس تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند. با توجه به مقادیر ضریب استاندارد شده Beta متغیر وابسته بیشترین تأثیر را از متغیر فردگرایی پذیرفته است. بر پایه‌ی نتایج به‌دست آمده پیشنهادت پژوهش به شرح ذیل ارائه می‌گردد.

- برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری نهادهای عمومی، دولتی و حاکمیتی در جهت کاهش هزینه‌های منفی مشارکت در سطح جامعه برای تحریک افزایش مشارکت شهروندان
- استفاده از قابلیت‌های زنان در انتظام بخشی‌امور به امور پلیسی مربوط زنان و کودکان و مشارکت خواهی پلیس در ایجاد امنیت و کاهش آسیب علیه آنان
- ارائه برنامه‌ها و آموزش‌هایی در جهت آگاهی بخشی به افراد و تجربه مشارکت اجتماعی از کودکی
- با توجه به این که انجمن‌های داوطلبانه نوعی بسترسازی مؤثر و مناسب برای مشارکت اجتماعی توسط انجمن‌های داوطلبانه به منظور بسط شبکه‌های اجتماعی و تقویت همبستگی اجتماعی

منابع

- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه صنعتی. ترجمه مریم وتر، تهران: نشر کویر.
- چلبی، مسعود؛ امیرکافی، مهدی. (۱۳۸۳). تحلیل چندسطحی انزوای اجتماعی. مجله جامعه‌شناسی ایران. ۵ (۲)، صص ۳۲-۳۰. قابل بازیابی از: http://www.jsi-isa.ir/article_25368.
- ریتزر، جرج. (۱۳۸۷). نظریه‌های جامعه‌شناسی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- ظهیری‌نیا، مصطفی؛ گلابی، فاطمه؛ هدایت ایوریک، رحیم. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر بی تفاوتی اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی. مجله مطالعات علوم اجتماعی ایران. ۱۲ (۴۵)، صص ۱۱۱-۸۶. قابل بازیابی از: http://journal.aukh.ac.ir/article_528011
- علمدار، فاطمه سادات؛ جوادی یگانه، محمدرضا؛ رحمانی، جبار. (۱۳۹۷). فرایند خلق بی تفاوتی اجتماعی در بافت تعاملی ایرانیان.

- فصلنامه بررسی مسائل اجتماعی ایران. ۹ (۱)، صص. ۱۹۰-۱۶. قابل بازیابی از: doi: 10.22059/ijsp.2018.65905
- غفاری، غلامرضا؛ نیازی، محسن. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی مشارکت. تهران: نشر نزدیک.
- فولادیان، احمد. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین میزان بیگانگی اجتماعی و میزان بی‌تفاوتی اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشهد. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناسی جوانان. ۶ (۱۷). صص ۱۴۴-۱۲۵. قابل بازیابی از: http://ssyj.baboliau.ac.ir/article_529765
- مالکی، اسداله؛ خضری آذر، همین؛ حافظ‌نیا، محمد. (۱۳۹۶). مقایسه ویژگی‌های شخصیتی زنان گریز و زنان قانون مدار) مطالعه موردی شهر ارومیه. دو فصلنامه پژوهش‌های انتظامی اجتماعی زنان و خانواده. ۵ (۲)، صص. ۲۲۰-۲۰۶، قابل بازیابی از: http://journals.police.ir/article_19867
- مجیدی، امیر. (۱۳۹۱). بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با بی‌تفاوتی اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه کردستان و پیام نور مرکز سنندج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور.
- محسنی تبریزی، علیرضا؛ صدقاتی‌فرد، مجتبی. (۱۳۹۰). پژوهشی درباره بی‌تفاوتی اجتماعی در ایران (مورد پژوهش: شهروندان تهرانی). مجله جامعه‌شناسی کاربردی. ۲۳ (۳)، صص. ۲۲-۱. قابل بازیابی از: http://jas.ui.ac.ir/article_18231
- میرزپوری، جابر. (۱۳۹۵). بی‌تفاوتی اجتماعی در ایران. قم: انتشارات زمزم هدایت.
- نادری، حمدالله؛ بنی‌فاطمه، حسین؛ حریری‌اکبری، محمد. (۱۳۹۴). الگوسازی ساختاری رابطه بین بیگانگی و بی‌تفاوتی اجتماعی. مجله علوم اجتماعی. ۶ (۲)، صص. ۲۹-۵۹. قابل بازیابی از: doi.org/10.22067/jss.v0i0.8768
- نبوی، عبدالحسین؛ نواح، عبدالرضا؛ امیرشیرزاد، نرگس. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر بی‌تفاوتی اجتماعی (مطالعه موردی: شهروندان بالای ۱۸ سال شهر دزفول). مجله جامعه‌شناسی ایران. ۱۵ (۳)، صص. ۱۶۱-۱۳۲. قابل بازیابی از: http://www.jsi-isa.ir/article_21097
- نوابخش، مهرداد؛ میرزپوری ولوکلا، جابر. (۱۳۹۴). تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر بی‌هنجاری بر بی‌تفاوتی اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان شهر بابل). مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران. ۷ (۳)، صص. ۶۷-۵۳. قابل بازیابی از: http://jisds.srbiau.ac.ir/article_8333
- Curato, N., Niemeyer, S. (2013). Reaching out to overcome political apathy: Building participatory capacity through deliberative engagement. *Politics & Policy*, 41 (3), pp. 355-383. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/polp.12015>
- D'Art D., Turner, Th. (2007). Participation and apathy in trade unions: Still Providing a Democratic Dividend? *British Journal of Industrial Relations*. *British Journal of Industrial Relations*, 45 (1), pp. 103-126. Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8543.2007.00604.x>
- Figueira - McDonough, J. (2001). *Community analysis and praxis*. Brunner Routledge.
- Southwell, P. T. (2003). The Politics of Alienation: Nonvoting and Support for Third-Party Candidates among 18-30-Year-Olds. *Social Science Journal*, 40, pp. 99-107. Retrieved from: doi: [doi.org/10.1016/S0362-3319\(02\)00261-6](http://doi.org/10.1016/S0362-3319(02)00261-6)
- Wilson, Jacqueline, Z., (2014). ambient hate: Racist graffiti and social apathy in a rural community. *The Howard Journal*. 53 (4), pp. 377-394. Retrieved from: doi.org/10.1111/hojo.12076
- Mahmoudi, H., Brown, M. R., Amani Saribagloo, J., & Dadashzadeh, S. (2018). The role of school culture and basic psychological needs on Iranian adolescents' academic alienation: A multi-level examination. *Youth & Society*, 50 (1), pp. 116-136. Retrieved from: doi, doi.org/10.1177/0044118X15593668
- Marsh, D, & O'Toole, T, & Jonen, S., (2006). *Young people and politics in the UK: Apathy or Alienation*, Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire RG21 6XS and 175 Fifth Avenue, New York, N.Y.10010